

disputats: »Et flyktningsesamfund vokser fram« fra 1969. Artiklen viser, at også mellem de to broderlande var der grænser for, hvor mange flygtninge man ønskede. Årsagen til afvisningerne ser forfatteren i Sveriges neutralitetspolitik. Men i forhold til jøderne, blev nordmændene dog behandlet langt bedre.

Finland havde sine egne specielle flygtningeproblemer op til krigen. Også Finland viste sig afvisende overfor centraleuropæiske jøder, men Finland havde dog den formelle undskyldning, at de havde deres egne flygtninge i form af karelerne, som flygtede til Finland. Denne finske folkegruppe blev intergreret i Finland. Max Engman giver en spændende oversigt over karelernes flugt og tilpasning i det finske samfund.

Skriftet er spændende og relevant læsning og viser, sammen med de mange øvrige aktiviteter i Sverige vedr. flygtninge- og indvandrerforskning, at svenskerne igen er foran Danmark på et væsentligt område.

Bent Blüdnikow

M. MENGER, F. PETRICK og W. WILHELMUS under medvirken af R. ABRAHAM: *Expansionsrichtung Nordeuropa. Dokumente zur Nordeuropapolitik des faschistischen deutschen Imperialismus 1939 bis 1945.* Berlin, Deutscher Verlag der Wissenschaften, 1987. 211 s.

Den østtyske udforskning af II verdenskrig har især koncentreret sig om den økonomiske dimension i den nazistiske imperialisme. Det er et felt der i mange år var negligeret i Vesttyskland, men som i DDR har resulteret i en lang række publikationer, der i overensstemmelse med den officielle teori særligt fokuserer på monopolernes rolle som motor og igangsætter. Det drejer sig her om både generelle værker, og om specialmonografier vedr. udbytningen af det besatte Europa. Således også *Expansionsrichtung Nordeuropa*, der i 1987 udsendtes af en gruppe historikere med skandinavistik som speciale ved Ernst-Moritz-Arndt-Universitetet i Greifswald.

Bogen behandler den tyske politik overfor de fire nordiske lande, i en 30 siders indledning og i en samling på ialt 127 dokumenter. For nordiske historikere vil der ikke være meget nyt at hente i en publikation der klart er møntet på en tysk eller en international læserkreds. De fleste af dokumenterne har været trykt andetsteds, og de få originale fra statsarkiverne i Potsdam afdækker ingen sensationer. Rimeligt nok i forhold til den betydning de enkelte lande havde i den tyske strategi indtager danske forhold en mere beskedne plads – mens Norge er højst prioriteret. Dette hænger også sammen med den ovenfor refererede vilje til at blotlægge monopolkapitalismens betydning – hvad der bringer den finske nikkel, aluminiumsindustrien i Norge og den svenske jernmalm i særligt fokus. Således beskæftiger mellem $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{4}$ af alle dokumenter sig med rustningsøkonomiske forhold. Ser vi særligt på Danmark er det karakteristisk for tendensen at man af samtlige vigtige kilder til belysning af septemberkrisen i 1943 har udvalgt sig Befehlshabers forordning af 4.9. med kravet om at opretholde produktionen til Værnemagten. Baggrunden var sommerens sabotagebølge – der fik de danske firmaer til at trække sig. Men dette fremgår ikke af introduktionen. Faren for at miste konteksten når det gælder så mange og spredte dokumenter –

der oven i købet for halvdelens vedkommende er trykt i uddrag – ligger lige for. Hvor det er muligt fremhæves de tyske koncerners særinteresser i det nordiske marked. Nyt for anm. er bestræbelserne i slutfasen på at se udover ideologernes ragnarok – og planlægge for freden. Men iøvrigt skal det understreges at de østtyske historikere ikke opererer med nogen rigid forklaringsmodel, og at der også er rum for både strategiske og politiske faktorer.

Det er et grundsynspunkt, at Norden fungerede som bagland og flankedækning for en angrebskrig mod Sovjetunionen. Det er en problematisk tese, som vel kun har gyldighed for Finland – og for de andre lande i begrænsede perioder. I det hele taget lægger *Expansionsrichtung Nordeuropa* en determinisme ind i den tyske politik som ikke lader sig forene med de nordiske historikers resultater. Således underspiller man også det præventive moment i »Operation Weserübung« – ligesom spontaneiteten i Quislings kup den 9. april 1940. Og der skelnes ikke mellem de forskellige tyske ressortinteresser. Bogen vedgår at Skandinavienspolitikken ytrede sig uensartet overfor de enkelte lande – men fastholder at den var underlagt den samme fælleskonception. Man havde gerne set dette vigtige punkt gennemarbejdet. Nu henvises der kun til en artikel af laugets nestor, Dietrich Eichholtz – men denne går på det helt overordnede europæiske plan (»Grossgermanisches Reich« under »Generalplan Ost« i: *Zeitschrift für Geschichtswissenschaft* 1980 s. 835-41). *Expansionsrichtung Nordeuropa* giver et nyttigt indblik i de østtyske historikers resultater og positioner – men henvisningerne til den nordiske forskning virker noget bedagede.

Hans Kirchhoff

HENRIK SKOV KRISTENSEN, CLAUS KOFOED og FRANK WEBER: Vestallierede luftangreb i Danmark under 2. verdenskrig I-II. Aarhus, Universitetsforlaget. 1988. 861 s., ill. og kort. 598 kr.

I det meget beskedne omfang besættelseslitteraturen overhovedet behandler den allierede luftkrig imod Danmark – og det er mest sket lokalt – har det været den almindelige mening at denne ytrede sig ganske marginalt. Ser vi bort fra en håndfuld spektakulære tilfælde som f.eks. angrebene på Ålborg flyveplads i 1940, mod Århus havn i 1942, mod B & W et par gange i 1942 og 43, og imod Gestapohovedkvartererne i 1944/45 har det hidtil været god latin at Danmarks *special relationship* med England som fredsbesat og proallieret nation beskyttede os imod ødelæggelser fra luften, og at de bomber der faktisk kom ned skyldtes nødkastninger eller fejltagelser under luftflådernes vej til og fra Tyskland. Vi har også lært at sabotørerne gjorde bombardementer overflødige. Det skrev den illegale presse – og eftertiden har skrevet af efter den.

Men nu har de tre århusianske historikere Henrik Skov Kristensen, Claus Kofoed og Frank Weber punkteret disse forestillinger som rene myter: Vi var krigen igennem udsat for en lang række nøje planlagte strategiske og taktiske luftangreb – kulminerende en måned før freden, i april 1945, da 700 amerikanske flyvende fæstninger med 600 eskortejagere var på vej for at bombe de danske flyvepladser, herunder Kastrup – men måtte vende om pga. dårligt vejr! Rigtig nok lå der restriktioner på togterne til en venligsindet nation – men kolliderede de